

ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನ ಜೈನ ನೆಲೆಗಳ ಒಂದು ಅವಲೋಕನ

*.ಸುಜಾತಾ ಸಿದ್ದಪ್ಪಾ ಪೋಳ.¹

****.ಡಾ.ಕೆ.ಎಲ್.ಎನ್.ಮೂರ್ತಿ.**²

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಜೈನ ನೆಲೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಜೈನ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮುಖಾಂತರ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಾಂತಿನಾಥ ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಂಕರ ಬಸದಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾನಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪೊನ್ನ ಕನ್ನಡದ ಅಗ್ರಗಣ್ಯ ಕವಿಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿರುವ ಮಹತ್ವದ ಕವಿ ರತ್ನತ್ರಯರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಜೈನ ಸಮಯ ದೀಪಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಪೊನ್ನನ ಶಾಂತಿಪುರಾಣ ಹನ್ನೆರಡು ಅಶ್ವಗಳ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯ, ಶಾಂತಿಪುರಾಣ, ಶಾಂತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಅದನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಂತಿರುವ ಉತ್ತಮ ಕಲಾಕೃತಿ ಕೈವಲ್ಯ ಪುರಾಣವಾಗಿ ಪಠ್ಯದ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ಶಾಂತಿಜಿನರ ಬಸದಿಗಳು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಕೀರ್ತಿಗಳಿಸಿವೆ, ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಶಾಂತಿನಾಥ ಬಸದಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ಶಾಂತಿಜಿನರ ಬಸದಿಗಳು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಕೀರ್ತಿಗಳಿಸಿದ್ದು, ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ತುಂಬಾ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದೆಂದರೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಬಂದಳಿಕೆಯ 5ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಂತಿನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಇದರ ಹತ್ತಿರ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಗೆ ಶಾಂತಿತಟಾಕ ಎಂದು ಶಾಂತಿ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಹೆಸರು ಇಟ್ಟಿರುವುದು ಕ್ರಿ.ಶ.1527ನೇ ಇಸ್ವಿಯ ಶಿಲಾಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾ: ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ಶಾಂತಿನಾಥರ ಬಿಂಬವು ಪುರಾತನವಾದದ್ದು. ಗುಲಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೇಡಂ ನಗರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಜಿನರ ಮಂದಿರ ವಿಚಾರ ಕ್ರಿ.ಶ.1024ರ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಲಕ್ಕುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಸುದೈವಬಾಂಧವರ ಜಿನಾಲಯದ ಮೂಲನಾಯಕರು ಶಾಂತಿನಾಥ ಜಿನರು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಚಿಕ್ಕಮಾಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತ ಕಂಕರನು ಕ್ರಿ.ಶ.1182ರಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರೆಂದು ಹಾಗೂ ಇದೇ

¹.ಸಂಶೋಧಕರು,ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ,ರಾಣಿಚನ್ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,ತೊರವಿ,ವಿಜಯಪುರ.

².ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ, ರಾಣಿಚನ್ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಳಗಾವಿ.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೊರಬ ತಾಲೂಕಿನ ಎಲೆಮಾಳದ ನೀರಿಶೆಟ್ಟಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ.1177ರಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಜಿನರ ಬಸದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಶಿಕಾರಿಪುರ ಉದರ ಉದ್ರ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸೊಗಸಾದ ಶಾಂತಿನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಬಸದಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಉಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ಕನ್ನಡ ಕವಿಯಾದ ನಾಗಚಂದ್ರನ ಮಗನಾದ ಶಾಂತಿನಾಥನಿಗೆ ಶಾಂತಿಜಿನರು ನಿರ್ಮಿತ ಫಲವನ್ನು ಕರುಣಿಸಲಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಮಾಧಿ ತರಹದ ವ್ಯಾಕರಣಕಾರರಾದ ಮೇಘಚಂದ್ರ ದೈವಿಧ್ಯಮಣಿ ಆಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ನಾಗಚಂದ್ರ ಕವಿಯ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಕೇಶಿರಾಜನು ಕೊಲ್ಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ಮೇಲಿಗೇಯಲ್ಲೂ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣ ತಾಲೂಕಿನ ಹುಣಸೂರಿನಲ್ಲೂ, ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಿಟ್ಟೂರಿನಲ್ಲೂ ಶಾಂತಿನಾಥ ಬಸದಿಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಮಡಿಕೇರಿಯ ಅಂಜನಗಿರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಸದಿಯ ಮೂಲನಾಯಕರು ಶಾಂತಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರು ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಂತಿಜಿನರ ಬಸದಿಗಳು ಹಾಗೂ ಜಿನಬಿಂಬಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಬಂಬಗಾಡಿ ನೆಲಾಡಿ ಪುತ್ತೂರು, ಬೈಪಾಡಿ, ಅರಿಕಲ್ಲು, ನೀತಿಗಲ್ಲು, ಪುರುಷಗುಡಿ ಗುರುವಾಯನಕೆರೆ ಮೂಡಬಿದ್ರೆ (ಇರೇಬಸದಿ) ಅಮೃತವರಬಸದಿ ವಾರಂಗ, ಕಾರ್ಕಳ (ಚತುರ್ಮುಖ ಕೆರೆ ಬಸದಿ) ಕಾರ್ಕಳದ ಗುರುಬಸದಿ ಮಂಜೇಶ್ವರ ಕೇರಳ (ಚತುರ್ಮುಖ ಬಸದಿ) ನೆಲ್ಲೂರು (ಮಿಂಗಿನ ನೆಲೆ) ನಾರಾವಿ (ಎಡಗದ್ದೆ ಬಸದಿ) ಇನ್ನೂ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಜಿನ ಶಾಂತಿನಾಥ ಜಿನಬಸದಿಗಳಿವೆ. ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನ ಹಿಡಕಲ ನಸಲಾಪುರ ಗುಂಡವಾಡ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಳ ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅಂತರದಲ್ಲಿ 96 ರಿಂದ 98 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳ ಪ್ರಕಾರ ರಾಯಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಾಗೆ ಹಾಗೂ ಪೂವಿನಬಾಗೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅಣ್ಣಿಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕ್ರಿ.ಶ.1185 ರ ಶಿಲಾಶಾಸನದಲ್ಲಿ ರಾಯ 'ಬಾಗವನ್ನು ಘಟಿಕಸ್ಥಾನ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಅದು ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಊರನ್ನು ತೆಂಕಲುಬಾಗಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಊರಿನವರಾದ ಕವಿ ರಾಜಾದಿತ್ಯ ಈ ಊರನ್ನು ಪೂವಿನಬಾಗೆ ಎಂದು ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಸಲಾಪುರ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ - ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಅಕ್ಷಾಂಶ 16.32.5 ರೇಖಾಂಶ 74.47 ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮವು ಕಪ್ಪು ಮಿಶ್ರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಇದರ ಸುತ್ತಲೂ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾದ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಎತ್ತರದ ದಿಬ್ಬಗಳಿವೆ. ವ್ಯವಸಾಯ 'ಕ್ಕೆ ಅವಲಂಬಿತವಾದ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಬಾವಿ ಮತ್ತು ಘಟಪ್ರಭ ಎಡದಂಡೆ ಕಾಲುವೆ ನೀರಾವರಿ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಸುಮಾರು 6 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ

ಕೃಷ್ಣಾನದಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ನಸಲಾಪುರ ಗ್ರಾಮವು ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನ ಕೊನೆಯ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದ್ದು, ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಸುಮಾರು 10 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿಂದ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಸುಮಾರು 13 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ರಾಯಬಾಗ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣವಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ ಬಸ್ಸುಗಳು ಅಲ್ಲದೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಬಸ್ಸುಗಳು ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ವಾಹನಗಳ ಸಾರಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯವಿದೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಐತಿಹ್ಯದ ಪ್ರಕಾರ ವಿಜಯಪುರದ ನಸಿರೆದಿನ ರಾಯಬಾಗ ಬೀಗರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಬೇಟೆಯಾಡಲೆಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆ ಬೇಟೆ ನಾಯಿಯೊಂದು ಮೊಲವನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೊಲವೆ ನಾಯಿಯನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿತು. ಹೆದರಿದ ನಾಯಿಯು ರಾಜನ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯಿತು. ಆಗ ರಾಜನು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು ಇದು ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಾಮಗಳಾದ ಸವದ 'ತ್ತಿ, ನಂದಿಕುರಳಿ, ಅಂಕಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಈ ನಸಲಾಪುರ ಊರನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಆದಕಾರಣ ಈ ಊರಿಗೆ ನಸಲಾಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತ್ತೆಂದು ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ. ನಸಲಾಪುರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ದೇವಾಲಯಗಳು, ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ಇನ್ನಿತರ ಅವಶೇಷಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಜೈನಬಸದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ನಸಲಾಪುರ ಜೈನಬಸದಿಯು ಊರಿನ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮಹಾದೇವ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹಿಂದೆ ಇದೆ. ಈ ಬಸದಿಯು ಎತ್ತರವಾದ ಅಧಿಷ್ಠಾನದ ಮೇಲೆ ಚೌಕಾಕಾರದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕಪ್ಪು ಹಾಗೂ ಗಾರೆಗಳಿಂದ ಸರಳವಾದ ಭಿತ್ತಿಯ ಭಾಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಮಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೇಲ್ಭಾಗದ ಶಿಖರ ಭಾಗವನ್ನು ಇಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಗೂ ಗಾರೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಮೇಲೆ ಹೋದಂತೆ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಮಾದರಿಯ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಮೇಲೆ ಹೋದಂತೆ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ವ್ಯಾಸವು ಕಡಿಮೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಶಿಖರದ ಸುತ್ತಲೂ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗೂಡುಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಈ ಗೂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಲೋಹದ ಕಳಸವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಬಾಗಿಲು ಸರಳವಾದ ಯಾವುದೇ ತೆರನಾದ ಕೆತ್ತನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಬಸದಿಯು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ 16-17ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಮೂರ್ತಿಯು ಯಾವುದು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾದದ್ದು ಈ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ನೇಮಿನಾಥ, ಮಹಾವೀರ, ಶಾಂತಿನಾಥ, ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವ, ನಂದೀಶ್ವರ, ಪದ್ಮಾವತಿ, ಜ್ವಾಲಾಮಾಲಿನಿ ಶಿಲ್ಪಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಂದಿಕುರಳಿ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಗ್ರಾಮವಾಗಿದೆ. ಈ ಊರು ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. ರಾಯಬಾಗದಿಂದ ಸುಮಾರು 10 ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಡೀ ಪುರಾತನವಾದ ಊರಿನಲ್ಲಿ

ನಂದಿಕಾರರು ನೆಲೆಸಿದ್ದರೆಂದು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಊರಿಗೆ ನಂದಿಕುರುಳಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಿಕೆಗಳಿವೆ. ನಂದಿಕಾರರಿಗೆ ಸೇರಿಸಬಹುದಾದ ವಾಡೆ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೂ ಸಾಕಷ್ಟು ನಂದಿಯ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅಂದು ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 1000 ದಿಂದ 2000 ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳ ಗುಂಪುಗಳು ಇದ್ದವೆಂದು ಸ್ಥಳೀಯರ ಹೇಳಿಕೆಗಳಾಗಿವೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಮೂಲ ಕುರಳಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ತದನಂತರ ಈ ಊರು ನಂದಿಕುರುಳಿ ಆಗಿತ್ತೆಂದು ಸ್ಥಳೀಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜೈನಬಸದಿ ಇದೆ. ಇದು ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಈ ಬಸದಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಬಸದಿಯ ಗೋಡೆ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ತರಹದ ಕೆತ್ತನೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪಾಶ್ವನಾಥನ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಈ ನೆಲೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಮೊದಲಿಗೆ ಪಡಿಗದ್ದೆಯ ಭಾಗವಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಅಗೆದು ತೆಗೆಯುವಾಗ ಈ ಪಾಶ್ವನಾಥ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪವು ದೊರೆಯಿತು. ಈ ಶಿಲ್ಪವು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೆತ್ತಲಾಗಿರುವ ಶಿಲ್ಪವಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರಸ್ತುತ ಶಿಲ್ಪವು ತುಂಬಾನೆ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಶಿಲ್ಪವು ಸುಮಾರು 2 1/2 ಅಡಿ ಎತ್ತರ ಹೊಂದಿದೆ. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಏಳು ಹೆಡೆಯ ಸರ್ಪವನ್ನು ಮೇಲೆ ಭತ್ತಿಯನ್ನು ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಹಿಂದೆ ನಲಿಕರವಿದೆ. ಮಾನಸ್ತಂಭಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ, ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ರಾಯಬಾಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ.930 ರಿಂದ 1230 ರವರೆಗೆ ಕುಕ್ಕುಡಿ ಮಂಡಲವು ರಟ್ಟರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದು ಇದು ಕ್ರಿ.ಶ.1204 ರಲ್ಲಿ ರಟ್ಟರ ದೊರೆ 4ನೇ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ಜೈನ ಮಂದಿರಕ್ಕಾಗಿ ಧಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ವಿಚಾರವು ಚಿಂಚಲಿ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಗ್ಗೆ ಆದಿನಾಥ ಬಸದಿ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲಾಶಾಸನದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಗನೂರು ಗ್ರಾಮದ ಕ್ರಿ.ಶ.1040ರ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಾಮವು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಾಗನೂರು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಇದು ಪ್ರಸ್ತುತ ವಸಂತನಾಶಿ ಸ್ಥಳಮಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಸವದತ್ತಿಯ ರಟ್ಟರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಜೈನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ರಟ್ಟ ಮನೆತನದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವನ ಪುತ್ರ 4ನೇ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಮ್ಮಡಿ ರಾಜರಸನು ತಮ್ಮ ಬಳಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ.1204ರಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕೂಟ ಮಂದಿರ ಶಾಂತಿನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಬಂಗಾರ ಕಳಸ ಮಕರ ತೋರಣ ಮಾನಸ್ತಂಭ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ತನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ನಾಭಿಚಂದ್ರ ಭಟ್ಟಾರಕನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಆಗ ರಟ್ಟ ಅರಸರು, ಜೈನರಾಗಿದ್ದರು. ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳ ಪೋಷಕರಾಗಿ ಸರ್ವಸಹಿಷ್ಣುತೆಯ ಉನ್ನತ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ. (9) ಸವದತ್ತಿಯ ರಟ್ಟ ಮನೆತನದ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುವ ಬಸದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ರಾಯಬಾಗದ ಆದಿನಾಥ ಬಸದಿಯು

ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಬಸದಿಯು ಸ್ಥಳ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗ, ಮುಖಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮೂಲ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಆದಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರನ ದುಂಡಾದ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲೆ ಕದಂಬ ನಾಗರ ಶಿಲ್ಪಿಯ ಶಿಖರವಿದೆ. ಅಂತರಾಳದ ದ್ವಾರಬಂಧವು ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ. ನವರಂಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ-ಯಕ್ಷಣಿಯರ ಕೋಷ್ಟಗುಡಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ರುದ್ರಕಾಂತ ಪ್ರಕಾರದ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳು ಸುಂದರವಾದ ಕೆತ್ತನೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದೆ. ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಕ್ರಿ.ಶ.1040 ರಲ್ಲಿ ಬರೆಸಲಾಗಿರುವ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಸವದತ್ತಿಯ ರಟ್ಟ ಮನೆತನದ ಯರಗನು ತನ್ನ ದಂಡಾಧಿಕಾರಿ ಮದಿರಾಜನ ವಿನಂತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಯಾಪನಿಯ ಸಂಘ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲ ಸಂಘ ಪರಂಪರೆಯ ಬಸದಿಗಾಗಿ ಸರ್ವಭಾದ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಭೂದಾನ ಮಾಡಿದ ವಿಚಾರವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ರಾಯಬಾಗದಲ್ಲಿ ದಿಗಂಬರ ಮತ್ತು ಯಾಪನೀಯ ಸಂಘದ ಬಸದಿಗಳಿದ್ದವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಭು ಮದಿರಾಜನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

(11) ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನ ನಾನಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಅರಸರು ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಮಳಖೇಡದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು, ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ದೇವಗಿರಿಯ ಸೇವುಣರು, ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಶಿಲಾಹಾರರು, ಸವದತ್ತಿಯ ರಟ್ಟರು, ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಲಚೂರ್ಯರು ಇನ್ನೂ ಮೊದಲಾದವರು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಈ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿರುವ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೂ ಜೈನ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ತುಂಬಾ ನಿಕಟವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ನಿರಂತರವಾದದ್ದು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸವೆಂದರೆ, ಜೈನಧರ್ಮದ ಇತಿಹಾಸ ಕೂಡಾ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದು, ಶಾಸನ ಕವಿಯೊಬ್ಬ ಕರ್ನಾಟಕ ದೇಶವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದಿನ ಧರ್ಮ, ಜೈನ ಧರ್ಮ ವಾಸವಾಳ ವಿನಯವಾಗಿದೆ. ಪದ್ಮ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಬ್ರ ಪದ್ಮಮಾಡತತ್ತಿ ನಿಶದ ಯಶೋಧಾಮ ಮಾಡಿದ್ದು ವಿದ್ಯೆ ದಾನ, ಧರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಮ ಸರಳ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಸದುಳವಾದ ಕ್ಷಣಿತರುತ್ತಾಳೆ. ನಾನಾ ಮಹಿಮೆಯಳ ಸುಗಮಚಾರ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕ ದೇಶಂ ಎಂದಿದೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ಸಾರಾಂಶವೆಂದರೆ, ಚಲುವಾದ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಅನೇಕ ಮಹಿಮೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಜೈನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆವಾಸವಾಗಿದೆ. ಈ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ವಿನಯಕ್ಕೆ ಆಗರವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮನಿರುವ ಮನೆಯಾಗಿದೆ. ತುಂಬಾ ದೊಡ್ಡ ಕೀರ್ತಿಯು ಮನೆಯಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯೆಯ ನಿಧಿಗೆ ಜನ್ಮಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲದ ಉಳಿಯುವ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಶೃಂಗ ಗೃಹವಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ಪೂರ್ವ 5ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೌರ್ಯ ವಂಶದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಹಾಗೂ ಆತನ ಧರ್ಮಗುರು

ಭದ್ರಬಾಹು 12 ಸಾವಿರ ಜಿನಮುನಿಗಳು ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರಗಾಲ ಬಿದ್ದಾಗ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಈಗಿನ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಾಥ ಬಸದಿ ಗುಹೆ ಇದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮ ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಂದಿಚೇಗೆ ಇತಿಹಾಸ ಅಖಂಡವಾಗಿದೆ. 2000 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಜೈನಧರ್ಮ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ಉಳಿದುಬಂದಿರುವದರಿಂದ ಅದರ ಚರಿತ್ರೆಯು ಅದರ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ. ಇದನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನ ಆಯಾ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶ್ವೇತಾಂಬರ, ದಿಗಂಬರ ಮತ್ತು ಯಾಪನೀಯ ಪಂಥಗಳು ಈ 3 ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಎರಡನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪೋಷಿಸಿತು. ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಪಂಥ ಸರ್ವತೋಮುಖವಾದ ವಿಕಾಸ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ದಿಗಂಬರ ಮತ್ತು ಯಾಪನೀಯ ಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಪ್ರಸಾರವಾಯಿತು. 2000 ವರ್ಷಗಳ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಬಹುಪಾಲು ದಿಗಂಬರ ಶಾಖೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದೆ. (12) ಕರ್ನಾಟಕದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಲೆಗಳಿಗೆ ಜೈನಧರ್ಮದ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ. ವೇಸರ, ನಾಗರ, ದ್ರಾವಿಡ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತುಶೈಲಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಜಿನ ದೇವಾಲಯಗಳು ತಮ್ಮದೇಯಾದ್ವಯ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಅದನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಸಮನ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಯಬಾಗ ತಾಲೂಕಿನ ಕೆಲವೊಂದು ಜೈನರ ನೆಲೆಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ಮಳಖೇಡದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು, ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ದೇವಗಿರಿಯ ಸೇವುಣರು, ಕೊಲ್ಲಾಪುರದ ಶಿಲಾಹಾರರು, ಸವದತ್ತಿಯ ರಟ್ಟರು, ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಲಚೂರ್ಯರು ಮೊದಲಾದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜೈನ ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಶಿಲ್ಪಗಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ, ಆರಾಧನೆ, ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ರಾಜಮನೆತನದ ಅರಸರು, ರಾಣಿಯರು, ಯುವರಾಜರು, ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರರು, ಮಹಾಸಾಮಂತರು, ಗಾವುಂಡರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಶ್ರಾವಕರು, ವರ್ತಕರು, ಜೈನಾಭಿಮಾನಿಗಳು, ಜೈನತತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಜಿನಮುನಿಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಬಸದಿಗಳ, ನಿರ್ಮಾಣದೊಂದಿಗೆ ತೀರ್ಥಂಕರರು ಯಕ್ಷ-ಯಕ್ಷಣಿಯರು ಬಾಹುಬಲಿ ಸಹಸ್ರಕೂಟ ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲ ಮೊದಲಾದ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ನಾಡೋಜ ಶ್ರೀ ಹಂಪನಾಗರಾಜಯ್ಯ : ಶಾಂತಿಪುರಾಣ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಶ್ರೀ ಜೈನಮತ ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರ 2011 ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ, ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ
2. ಡಾ|| ಹೆಚ್ ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ : ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಡಿವಿಕೆ ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಮೈಸೂರು, 1968, ಪುಟ 60-65.
3. ಮನೋಜ ಪಾಟೀಲ : ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಪವನ ಪ್ರಕಾಶನ, ತಿಲಕವಾಡಿ 1987
4. ನಸಲಾಪೂರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ನಡೆಸಿರುತ್ತೇನೆ.
5. ಶಿವಗೌಡಾ ಪಾಟೀಲ : ರಟ್ಟರ ಕಾಲದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಧಾರವಾಡ, 1985.
6. ಈ.ಆ.ಯಾ. ಸಂಪುಟ- X-III 3/B
7. ಕುಂದನಗಾರ KGL ಸಂ.
8. ಗುರವ ಆರ್.ಎನ್. : ಪಾರ್ಥಪಾಂಡಿತ್ಯನ ಕುಳ್ಳೊಳಿಯ ಶಾಸನ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತ ನಂ.613/1974 ಪುಟ 99 ರಿಂದ 105
9. ಕುಂದನಗಾರ K G ಸಂ.23.
10. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪಾಡೆಗಾರ ಭಾರತೀಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಜೈನರ ಕೊಡುಗೆ, 2004.
11. ಹೆಚ್.ಎಸ್.ಕೆ. ಅವಲೋಕನ ಕದಂಬರ ಪರಂಪರೆಯ (ಸಮೀಕ್ಷೆ ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಕ.ಸು.ಇ. ಬೇಹಾ 1985) ಪುಟ 163 ರಿಂದ 165